

досудового слідства і судом при обґрунтуванні рішень, що ними приймаються.

Однак, на нашу думку, визначення джерел кримінального права повинно бути обумовлено розумінням права в широкому значенні. Виходячи з такого розуміння, пропонується під джерелами кримінального права України розуміти форми закріплення норм, що регулюють кримінальне законодавство, які виражені в Конституції, Кримінальному кодексі України, міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, законах, рішеннях Конституційного Суду України, Європейського Суду з прав людини, постановках Пленуму Верховного Суду України та відомчих нормативних актах.

Тихонова О.В., доцент кафедри економічної безпеки Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ “БЕЗПЕКА” ЯК ЮРИДИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Сьогодні дефініція “безпека” є загальноживаною. У різних словосполученнях її використовують як на побутовому рівні (“безпечне життя”, “безпечні продукти харчування” тощо), так і в законодавстві. Приклади використання зазначеного терміна у законодавстві зустрічаються у багатьох нормативно-правових актах.

Незважаючи на те, що термін “безпека” вживається у повсякденному житті, на самперед слід вести мову про наповнення зазначеного терміну спеціальним правовим (юридичним) змістом, який відображає сутнісні риси правової дійсності. На теперішній час автентичне тлумачення терміну “безпека” у чистому вигляді відсутнє. Але роз'яснення словосполучень, утворених з цим терміном, зустрічається в різних нормах вітчизняного права. Наприклад, у Законі України “Про основи національної безпеки України” національна безпека визначена як захищеність та наведений перелік об'єктів, які повинні бути захищеними для того, щоб була забезпечена

національна безпека. Радіаційна безпека - дотримання допустимих межрадіаційного впливу на персонал, населення та навколишнє природне середовище, встановлених нормами, правилами та стандартами з безпеки. Громадська безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки. Незважаючи на те, що в жодному вітчизняному законі не наведене визначення власне терміна “безпека”, воно розглумачене в одному з Державних стандартів України – ДСТУ 2156 -93, в якому закріплено, що безпека – це “відсутність неприпустимого ризику, пов’язаного з можливістю завдання будь якої шкоди”.

Сучасні науковці намагаються сформулювати таке визначення безпеки, яке б охопило всі її аспекти. Незважаючи на існування в сучасній науці думки, що “будь-яка спроба надати чітке визначення поняттю “безпека” заздалегідь приречена на невдачу та не має жодного практичного значення, тому неможливо передбачити та врахувати всі елементи, структури або процеси, які б гарантували безпеку у всіх можливих випадках”, більшість авторитетних вчених пропонують тлумачення цього терміна, що дозволяє узагальнити їх думки та визначити об’єктивне тлумачення. На сьогодні в науці існує декілька панівних підходів до визначення безпеки – як стану та як захищеності, а також велика кількість дефініцій, в яких за основну приймається “сукупність відносин”, “ступінь захищеності”, “система взаємодії” тощо. Таке різноманіття у визначенні сутності одного й того феномена свідчить про емпіричний підхід у дослідженні безпеки. Тобто безпека розглядається не як об’єкт дослідження, а в контексті вирішення інших, найчастіше практичних, задач. Серед багатьох підходів до визначення дефініції “безпека” найбільш розповсюдженим можна визнати той, в якому безпекою визнається певний стан. Але таке отожднення безпеки зі станом викликає критичні зауваження, адже викладене розуміння фактично призводить до заперечення динамічного

характеру розвитку системи. Проте будь-якій системі притаманна динаміка, навіть якщо вона негативного характеру.

Вище було зазначено, що у Державному стандарті (ДСТУ 2156-93) застосовується така характеристика як “неприпустимість”. Таку ж позицію висловлюють деякі науковці, які заперечують доцільність отождолення безпеки з відсутністю небезпеки, яке розповсюджене у словниках, та зазначають, що неможливо знайти ситуацію, в якій щодо певного суб’єкта відсутня будь-яка небезпека, тим більше – загроза. Проте пропонується вести мову про завдання неприпустимої шкоди. “Неприпустима шкода” в цьому контексті розуміється як шкода, розмір якої є неприпустимим для стійкого функціонування об’єкта безпеки. Застосування такого підходу виявляється цікавим при визначенні фінансової безпеки. Тому що виникнення лише фінансових загроз об’єктам безпеки не обов’язково може призвести до завдання їм хоча б якоїсь суттєвої шкоди. Якщо ж об’єктові завдано шкоду, розмір якої є неприпустимим для сталого існування об’єкту зі збереженням первинних якісних показників, можна вести мову про порушення стійкості функціонування об’єкта.

Отже, викладене вище, а також результати аналізу різноманітних точок зору щодо тлумачення терміна “безпека” дозволяють виокремити її ознаки:

- наявність певних загроз об’єктові впливу (в залежності від різновиду безпеки), які можуть бути як зовнішнього, так і внутрішнього походження;

- наявність життєво важливих інтересів у об’єкта, на який потенційно може вплинути загроза, тобто тих інтересів, реалізація яких визначає власне існування об’єктів захисту та без яких об’єкти не можуть існувати як єдине ціле (наприклад, для держави – суверенітет, цілісність кордонів, економічне зростання; для підприємства – ефективна поточна діяльність та стійкі тенденції розвитку);

- баланс зазначених інтересів, щоб не виникло переваг захисту одного з об’єктів з порушенням інтересів інших, наприклад, саме це дозволить створити умови найбільшої стійкості та досягнути повноти реалізації всіх основних функцій фінансового ринку держави.